CAP. II

Intemeierea Mitropoliei Terii-Romanesti

Patriarhia de Constantinopol pierduse, in cele d'intaiu timpuri de existenta energica a Imparatiei bulgaresti noua, orice gand de a se amesteca in partile de sus ale Peninsulei Balcanice, unde, de alminterea, nu-I facusera loc nici Cesarii bizantini ai celor d'intaiu recuceri. Dupa Ohrida lui Vasile Bulgaroctonul, pastrata in rosturile ei bugaresti mai vechi in ceia ce priveste atarnarea de dansa a partilor dunarene, locuite de Romani, venise la stapanire duhovniceasca in aceste regiuni Tarnova Asanestilor. Aceasta avu putere, atata vreme cat se tinu si puterea Statului bulgaresc unic, intr'un timp cand cu dependenta ierarhica bisericeasca se unia, de la sine, si o situatie de atarnare politica.

Dupa moartea lui Ioan Asan, cel mai mare, desavarsit si netagaduit Imparat bulgaresc al Peninsulei, Bulgaria imparateasca slabeste insa, si, in acelasi timp, incepe a se sfarama, dupa necesitatile geografice, intre o adevarata bulgarie centrala, in jurul centrului firesc din Tarnova, intre o Bulgarie de catre Sarbi, care se apara prin cetatea Vidinului, si intre o Bulgarie rasariteana, a Marii, care cuprindea Varna, Kalliacra, ajunsa o resedinta de Tar separatist, precum si toata Dobrogea mai restransa pe care ajunse a o stapani Statul roman. In aceasta Bulgarie maritima, inca de la sfarsitul veacului al XIII-lea gasim pe un stapanitor cu numele de Mircea (Smiltzes), care e in bune legaturi cu Bizantul inviat, al Paleologilor, restauratorii de ortodoxie, pe cari el se si sprijina in rivalitatea lui cu Tarnovenii. Fiul lui Mircea, Ioan avu cinstea de a se incuscri cu Imparatii constantinopolitani, intr'o vreme cand, de altfel, si Tarul din Tarnova tinea pe o nepoata a Paleologului domnitor si numia pe fiul nascut din aceasta casatorie cu numele maritului *basileus*, Mihail.

E sigur ca, in aceste imprejurari, Mircea, fiul si ginerele sau, stapanitorii termului Marii negre pana la gurile Dunarii, statura in legatura de supunere si cu Biserica patriarhala greceasca, adusa inapoi la Constantinopol. In Varna, erau, si mai de mult, episcopi cu vechiu titlu metropolitan; pentru Tinutul care se chemase in anticitate "Scitia Mica", li se dadu un episcop sufragant, care fu asezat la Vicina, o statie de corabii si loc de schimb cu barbarii de la Nord, cari aduceau grane si piei inaintea negustorilor greci si italieni veniti pe Dunare. Vicina juca pe atunci rolul pe care mai tarziu il juca portul Chiliei, care fu genoves intaiu, apoi muntean, moldovenesc si in sfarsit ajunse in mana Turcilor, cari-i mantuira, prin neglijenta, insemnatatea. Astazi nu mai e nicio urma din Vicina, pomenita si in veacul al IX-lea ca Ditzina, al carii nume n'are nimic a face cu macinul, corect: Mècinul de astazi, si care, dupa marturia neindoielnica a portulanelor, a hartilor de plutire pe care la intrebuintau negustorii apuseni, din Italia si Catalonia, era asezata, nu in fata Brailei, ca Mecinul, ci pe unghiul de indoire Dunarii catre Rasarit, pe un brat numit: raul Vicina, intre Isaccea si Tulcea, si mai curand, data fiind existenta caestui brat supt zidurile ei, in posoti splendida, supt toate raporturile, pe care o ocupa astazi acest din urma oras. Ea fu luata de turci la 1387-8, si disparu astfel din istorie.

Episcopii de Vicina se pastreaza in intaia jumatate a veacului al XIV-lea. Unul din ei, Luca, mijloci trecerea unui mare numar de "Alani", adeca, socot, Romani, in peninsula Balcanica. Astfel ei aveau la aceste vaduri ale Dunarii-de-jos si o oarecare

insemnatae politica. Supt ingrijirea lor trebuie sa fi stat si castelele pe care, prin vre'o danie a lui Mircea Bulgarul sau a familiei sale, le avea Patriarhia constantinopolitana in aceste parti, intre altele Chilia, care nu se ridicase la o insemnatate comerciala. De altminterea, Patriarhia era asa de bine impartita in aceste regiuni, prin astfel de danii, in care interesul politic avea mai multa parte decit evlavia, incat Silistra insasi, si chiar resedinta din Kalliakra a Tarilor, sant pomenite intre posesiunile patriarhale.

Pe la 1350 stapania asupra Bulgariei intregi Tarul Alexandru, cel de-al doilea din noua dinastie vidineana, o ruda si un prieten al Domnilor Terii-Romanesti. Partile dobrogene de la Kalliakra pana la Chilia nu se desfacusera inca de supt ascultarea lui, pentru a forma din nou un Stat deosebit, al lui Dobrotici, care deaocamdata se maltamia si cu mai putin. Tatarii, care stapanisera, multa vreme, malul stang al Dunarii, langa revarsarea ei, avandu-si dregatorii si vamesii in Cetatea-Alba de la limanul Nistrului, erau in decadera rapede, si nu se gasise inca o putere noua care sa-i mosteneasca. E indoielnic daca in asemenea imprejurari un episcop de Vicina putea sa-si mai indeplineasca indatoririle pastoresti in acest colt de salbaticie vesnic nelinistita. Va fi residat pe aiurea, ca un simplu *in partibus*, episcop cu titlu, dar fara resedinta, si el va fi primit cu cea mai mare bucurie rugamintea celui de-al doilea Domn al Terii-Romanesti, Alexandru-Voda, de a veni sa se aseze la el, in Scaunul de Domnie al Argesului.

Basarab, tatal lui Alexandru, se luptase cu Ungurii si-i biruise; fiul biruitorului urma politica de dusmanie fata de regele vecin pana la 1343, cand merse in Ardeal si facu inchinarea noului stapan al Ungariei, lui Ludovic. Totusi pribegi din Tara-Romaneasca erau adapostiti in regat, si pacea n'avea nicio siguranta; daca la 1355 Alexandru e numit de Ludovic : "Voevodul nostru transalpin", la 1359 nu I se mai da acest titlu, ceia ce inseamna ca relatiile se stricasera iarasi.

A sta in dusmanie cu regele Ungariei insemna insa a inlatura orice legatura cu Biserica lui catolica. Dar Basarab primise la 1327 din partea Papei, care se gandia iarasi, in adapostul sau frances din Avignon, la cruciata cavalerilor, impotriva schismaticilor ca si impotriva paganilor, indemnul de a sprijini legea latina, singura mantuitoare de suflet. Si Bulgaria era cuprinsa in programul de actiune convertitoare al catolicismului. La 1345 Alexandru-Voda, impreuna cu mai multi Voievozi ale caror resedinte nu se pot hotara cu siguranta, erau priviti ca intorsi de la schizma pierzatoare si castigati pentru confesia romana, cel putin dupa marturisirea unor calugari franciscani cari fusesera pe la ei si li luasera declaratii ce se lamuresc foarte bine prin nevoile politice ale Terii-Romanesti in acel moment. In sensul catolic, Alexandru avea, de altfel, o indemnatoare statornica in a doua Doamna a lui, Clara, urmand unei ortodoxe, probabil unei Bosniace, care a dat fiului ei numele sarbesc de Vlaicu.

Acuma insa, prin 1359, Alexandru nu mai facea politica ungureasca. In Bizant ajunsese din nou la putere Imparatul Ioan al V-lea, dupa ce mantuise indelungata lui lupta impotriva usurpatorului Ioan al VI-lea Cantacuzino (1354). In lupta lui Palamas, ortodoxia se lamurise; varlaamismul, sprijinit de Biserica Romei, care admitea multe pentru triumful dogmei si al ierarhiei, cazuse zdrobit; nevoia unor vesnice negocieri cu Papa, casunata de greutatile politice, se ispravise odata cu inlaturarea definitiva a lui Cantacuzino; in Nichifor Gregoras, bizantinismul religios gasise un teoretician si un polemist. Un spirit nou parea ca patrunde in vechea cladire amenintata a Patriarhiei. Tarnova nu avea inca pe ultimul si marele ei carturar; Ohrida, necontenit despoiata,

pastra autoritate numai in partile macedonene, sfasiate intre mai multi dinasti sarbi, de tot slabi; Biserica sarbeasca din Peć, a noilor Tari si regi, ridicata abia la demnitatea patriarhala, pierduse aproape totul prin moartea, la 1355, a intemeietorului ei, "Imparatul" Stefan Dusan, "al Romanilor si Grecilor". Legatura cu Bizantul era astfel impusa lui Alexandru, cand el cauta sa dea o organisatie ortodoxa Bisericii sale, precum, de altminterea, aceasta legatura se impuse, in aceeasi vreme – de si numai peste cativa ani- Despotului sarb Ugliesa, pentru ca statea in lupta cu Craiul Vucasin, urmasul lui Dusan, si noul Tar vidinean, dupa moartea lui Alexandru, Strasimir, pentru ca era indusmanit cu celalat fiu al lui Alexandru, Sisman, care stapania in Tarnova.

Astfel Vladica Iachint de Vicina, care statea acum la Arges sau a carui resedinta dobrogeana intrase in sfera de influienta a Domniei muntene, fu cerut de Alexandru si de boierii sai de la Patriarhul de Constantinopol ca Mitropolit al Terii-Romanesti. El trebuia sa ramana adeca in tara, sa indeplineasca aici functiile obisnuite ale unui ierarh, creand preoti in adevar canonici si sfintind biserici in care sa se poata face slujba potrivit cu dreptul bisericesc. Dar, ca unul ce fusese ordinat, el nu era sa fie pus din nou in Scaun. Nici titlul sau din Vicina nu avea de ce sa-l piarda: in Tara-Romaneasca el era sa fie doar numai un *exarh*, un delegat al Patriarhului, pentru a exercita drepturile episcopale, un exarh al *plaiurilor*, care alcatuiau pe atunci stapanirea de fapt a Voevodului, a "marelui Voevod si Domn", spun scrisorile patriarhale, al Terii-Romanesti, al "Ungrovlahiei"- ca sa nu se confunde cu Vlahia balcanica, supusa altor pastori sufletesti. Iachint era numit, de hatarul Domnului, care, spun aceleasi scrisori, il ceruse, "nu odata numai, ci si de mai multe ori, prin scrisorile sale", "Mitropolit a toata Ungrovlahiei", dar fara specificarea locului de resedinta, fara crearea unui nou Scaun metropolitan, unei noua diecese. Mitropolit de Vicina, poate si cu drepturi stravechi asupra teritoriilor ce stateau acuma supt obladuirea lui Alexandru, el ramanea cu drepturile sale de pana atunci si situatia sa anterioara in ierarhia Orientului, dar el capata, dupa staruinta unui Domn ortodox, si drepturi metropolitane pe o intindere de pamant, mare, de sigur, dar inca rau definita. O mai pronuntata inoire si o mai deplina oranduiala aveau sa se faca numai la moartea lui Iachint, cand Patriarhia fagaduia sa sfinteasca un arhipastor *anume* pentru tara lui Alexandru, daca numai acesta si cei cari-i pot fi mostenitori vor de juramant scris ca nu se vor indrepta spre alt Scaun patriarhal din Balcani si daca se vor feri de ratacirile latine de pana atunci. Astfel, prin hotararile Patriarhiei din Maiu 1359 dorinta lui Alexandru-Voda de a face din tara sa un teritoriu ortodox statornicit era indeplinita, macar intru cat ingaduiau canoanele si imprejurarile date ale acelui moment.